

ZAHTEVI KONVENCIJE SAVETA EVROPE O SPREČAVANJU I SUZBIJANJU NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U PORODICI*

Dr Slađana Jovanović
profesor Pravnog fakulteta Univerziteta Union u Beogradu

Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, prvi međunarodni pravnoobavezujući instrument u sferi zaštite žena od nasilja, pred države članice postavlja jasne zahteve i obaveze koje moraju poštovati u sferi prevencije, zaštite žrtava i njihovih prava, gonjenja i kažnjavanja učinilaca i kreiranja koordinisanog, multisektorskog pristupa problemu. Republika Srbija je potpisala Konvenciju, a u očekivanju ratifikacije, uputno je sagledati aktuelnu situaciju sa aspekta postavljenih standarda najnovije evropske konvencije. Rad ima za cilj upoređenje postojećih rešenja u sferi zaštite žena od nasilja (naročito nasilja u porodici i partnerskog nasilja) u Srbiji sa onima na kojima insistira Konvencija. S obzirom na to da je krivičnopravni mehanizam zaštite u Srbiji najčešće trpeo izmene i kritike, ovaj rad ukazuje prvenstveno na njegove nedostatke i probleme u ostvarivanju efikasnije zaštite žrtava, nudeći moguća rešenja.

KLJUČNE REČI: Konvencija Saveta Evrope / nasilje nad ženama / nasilje u porodici / zaštita žrtava

UVOD

Nasilje nad ženama i nasilje u porodici (čije su najčešće žrtve žene i deca) predmet su mnogih međunarodnih dokumenata koji su poslužili u kreiranju specifičnih nacionalnih odgovora na ovaj oblik nasilja. Ni jedan od njih, međutim, nije bio pravnoobavezujući, niti je sveobuhvatno pristupio rešavanju problema kao što je to slučaj sa Konvencijom Saveta Evrope o

---

* Rad je nastao kao rezultat na projektu broj 47011 koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS

sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici¹. Konvencija Organizacije ujedinjenih nacija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena² jeste pravnoobavezujući dokument, ali se bavi problemom diskriminacije, koji se može dovesti u vezu sa nasiljem nad ženama i njegovim korenima, ali nije direktno usmerena na ovaj problem. Sa druge strane, Preporuka Rec(2002)5 za zaštitu žena od nasilja³, nastala takođe u okrilju Saveta Evrope, jeste bila prvi međunarodni instrument koji je predložio sveobuhvatnu strategiju za prevenciju nasilja i zaštitu žrtava, pokrivajući sve vrste rodno zasnovanog nasilja, ali nije bila pravnoobavezujuća. Isti slučaj je i sa drugim preporukama koje su se bavile značajnim problemima iz sfere nasilja nad ženama, kao što su femicid, silovanje i zločini iz časti⁴.

Imajući u vidu sprovedena istraživanja u evropskim zemljama čiji rezultati svedoče o zabrinjavajućem prisustvu različitih oblika nasilja nad ženama⁵, Savet Evrope odgovara donošenjem pravnoobavezujućeg dokumenta koji daje sveobuhvatni pravni okvir u suprotstavljanju nasilju nad ženama u četiri oblasti: 1) prevencija, 2) zaštita žrtava, 3) krivično gonjenje i kažnjavanje učinilaca, 4) integrisane politike (koordinisan, multisektorski pristup problemu). Konvencija o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici otvorena je za potpisivanje na ministarskoj konferenciji u Istanbulu (otuda i naziv Istanbulska konvencija) 11. maja 2011. godine i do sada je potpisana od strane 25 država (članica Saveta Evrope), među kojima je i Srbija (potpisala 4. aprila 2012.). Ratifikovale su je (samo!) tri države: Turska, Portugal i Albanija, što nije ni blizu dovoljnog broja ratifikacija koje će omogućiti stupanje Konvencije na pravnu snagu (neophodno je deset ratifikacija, od toga osam mora biti od strane država članica)⁶.

---

¹ Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic violence, CETS No. 10, <http://conventions.coe.int>

² "Službeni list SFRJ" (Međunarodni ugovori) br. 11/1981.

³ Recommendation Rec(2002)5 of the Committee of Ministers to member states on the protection of women against violence, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=280915>

⁴ Recommendation 1861(2009) Femicides,

<http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta09/EREC1861.htm>

Recommendation 1887 (2009) Rape of women, including marital rape,

<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta09/erec1887.htm>

Recommendation 1881(2009) Urgent need to combat so-called honour crimes, <http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta09/erec1881.htm>

⁵ Prema različitim istraživanjima sprovedenim u državama članicama Saveta Evrope, procene su da 1/5 do 1/4 žena imaju iskustvo fizičkog nasilja (bar jednom, u toku života, nakon sticanja punoletstva), a više od 1/10 je preživelo neki oblik seksualnog nasilja. Prisustvo svih oblika nasilja, uključujući i proganjanje je 45%. Većina ovih akata nasilja je izvršena od strane muškaraca, najčešće partnera, sadašnjih ili bivših.

Prema: Council of Europe Convention on preventing ...Explanatory Report,

<http://www.conventions.coe.int/Treaty/EN/Reports/Html/210.htm>

⁶ Charts of signatures and ratifications,

<http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=210&CM=&DF=&CL=EN>
G (od 19. 4. 2013.)

Bez obzira na neizvestnost u pogledu dana stupanja na snagu, neophodno je istražiti zahteve koje Konvencija upućuje državama i na vreme (dakle pre ratifikacije) ustanoviti u čemu se sastoje nedostaci postojećih mehanizama sprečavanja i suzbijanja nasilja nad ženama i zaštite žrtava, kako bi se isti otklonili. S druge strane, blagovremenim reagovanjem u oblasti usavršavanja postojećih rešenja država će izbeći kritiku nadzornog mehanizma čije osnivanje predviđa Konvencija⁷. Najvažnije jeste svakako kreiranje boljeg i efikasnijeg sistema reagovanja na nasilje nad ženama, naročito u porodici i partnerskim odnosima, što će dalje imati pozitivne implikacije u sferi postizanja rodne ravnopravnosti. S ovim u vezi, pomenimo Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije u ovoj sferi. Konstatovan je "izvestan napredak u oblasti prava žena i rodne ravnopravnosti", ali je naglašeno da je "nasilje nad ženama i dalje oblast koja izaziva zabrinutost"⁸.

NEUSAGLAŠENOSTI IZMEĐU ZAHTEVA KONVENCIJE I DOMAĆIH REŠENJA

Osnovni pojmovi

Nužno je pomenuti definiciju samog nasilja nad ženama koje daje Konvencija, a koje se određuje kao kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije nad ženama, podrazumevajući pod tim svaki akt rodno zasnovanog nasilja i to fizičkog, psihološkog, seksualnog ili ekonomskog, uključujući i pretnje takvim aktima, prinudu ili protivpravno lišenje slobode, bez obzira na to da li se ovi akti događaju u javnoj ili privatnoj sferi. Nasilje u porodici⁹ podrazumeva akte nasilja (koje ima prethodno navedene oblike) koji se dešavaju u porodici ili kući (u smislu zajedničkog domaćinstva) ili između bivših ili sadašnjih partnera, bez obzira na to da li učinilac deli isto mesto boravka (stan, kuću) sa žrtvom (čl. 3b Konvencije).

Već na samom početku, prilikom definisanja osnovnih odrednica, uočavaju se nedostaci u normativnom uređenju odgovora na pojavu nasilja nad ženama, odnosno nasilja u porodici u Srbiji. Naime, aktuelni porodičnopravni mehanizam zaštite, uobličen odredbama Porodičnog zakona (čl. 197-200.

---

⁷ Ekspertska grupa, "GREVIO", o čijim članovima, izboru i mandatu govori poglavlje IX (čl. 66-70) Konvencije.

⁸ Evopska komisija, *Izveštaj o napretku Srbije za 2012. godinu*, Brisel, SEC (2012)333, str. 19 -20. http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izve%C5%A1taj_napretku_2012.pdf

⁹ Neophodno je naglasiti da prevod naslova Konvencije, odnosno pojma "domestic violence" koji glasi "nasilje u porodici" nije najbolji, jer se prvi odnosi na širi krug lica koja se mogu smatrati učiniocima, odnosno žrtvama i upravo nedostatak adekvatnog poimanja ovih odrednica generiše i probleme u praksi, odnosno primeni normi koje u sebi sadrže pojam "nasilje u porodici". Jasnije i potpunije bi bilo određenje "nasilje u porodici i u partnerskom odnosu".

PZ)¹⁰ jeste usklađen sa zahtevima, odnosno određenjem nasilja u porodici i kruga lica koja uživaju zaštitu, dok to nije slučaj sa krivičnopravnim mehanizmom. Krivični zakonik¹¹ (u daljem tekstu: KZ) koji od same pojave inkriminacije nasilja u porodici 2002. godine ima poteškoća sa određenjem članova porodice¹² (što se reflektovalo na pravosudnu praksu, a tako i na zaštitu žrtava) u čl. 112. st. 28. određuje članove porodice restriktivnije u odnosu na krug lica na kojem insistira Konvencija. Tako je u slučaju bivših partnera (ali isključivo bračnih) koji nemaju zajedničko dete, bitno da oni žive u zajedničkom domaćinstvu (u vezi sa čim se takođe može postaviti pitanje tumačenja, jer život u istom prostoru nije baš zajedničko domaćinstvo) kako bi se smatrali članovima porodice i uživali zaštitu po čl. 194. KZ. Vanbračni partneri, kada su bivši, ne smatraju se nikako članovima porodice (ako nemaju zajedničko dete) niti se njihovi roditelji smatraju članovima porodice (čak ni kada je reč o aktuelnoj vezi). Za ovakvo rešenje se ne može reći da je u skladu sa principom izjednačenosti bračne i vanbračne zajednice, već čini jasnim insistiranje na tradicionalnim formama, bračnoj porodici ili relaciji u kojoj je rođeno dete (makar se ona ispunila samo jedinim seksualnim kontaktom). Zakonodavac u potpunosti zanemaruje stvarnost u kojoj se, po prekidu zajednice života, često dešava da se nasilje nastavi, čak dobivši na težini ili frekventnosti, a ovakvim aktima su naročito ugrožene žene¹³. One, kada ostavljaju (nasilnog) partnera ili to nameravaju da učine (nekada, upravo da bi pobile iz kruga nasilja) rizikuju i viktimizaciju ubistvom¹⁴. I rezultati najnovijeg istraživanja sprovedenog u Srbiji pokazuju da su u najvećem riziku od viktimizacije ubistvom žene koje su napustile svoje (najčešće nasilne) partnere¹⁵, što govori u prilog tezi da je ženama neophodna pojačana zaštita od nasilnih partnera, naročito po prestanku partnerske veze (bračne, vanbračne, pa i one koja još nije prerasla u takvu).

Na ovom polju (različitog tumačenja pojma član porodice) dešava se, potpuno apsurdno, da se zaštita po čl. 194. st. 5. KZ (koji predviđa poseban oblik krivičnog dela nasilja u porodici koji postoji u slučaju da su prekršene mere zaštite od nasilja u porodici koje je sud odredio po pravilima porodičnog prava, dakle prema širem tumačenju članova porodice, kao i širem tumačenju nasilja u porodici) pruža licima koja se po čl. 112. st. 28. KZ ne bi smatrala članovima

---

¹⁰ Porodični zakon, "Službeni glasnik RS", br. 18/2005.

¹¹ Krivični zakonik, "Službeni glasnik RS", br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012.

¹² Detaljnije o tome kako se neuspešno "usavršavalo" tumačenje zakonodavca u pogledu obeležja "član porodice", u: S. Jovanović, *Pravna zaštita od nasilja u porodici*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2010., str. 176-181.

¹³ Ova činjenica je posebno naglašena u obrazloženju same Konvencije. Explanatory Report, str. 8.

¹⁴ J. C. Campbell, "If I can't have you, no one can", Power and control in homicide of female partners, u: J. Radford, D. E. H. Russell (Eds.) *Femicide: The politics of woman killing*, Twayne, New York, 1992, str. 99 -113; R. Gartner, M. Dawson, M. Crawford, "Woman killing: Intimate femicide in Ontario, 1974-1994", *Resources for Feminist Research*, 26/1999, str. 151-173.

¹⁵ B. Simeunović-Patić, S. Jovanović, *Žene žrtve ubistva u partnerskom odnosu*, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 2013., str. 146.

porodice, te kao takva ne bi uživala krivičnopravnu zaštitu. Inače, stav 5. čl. 194. KZ predstavlja važnu tačku u kojoj se spajaju dva mehanizma zaštite, porodičnopravni i krivičnopravni, što jeste važno i dobro rešenje, ali su pomenute neusaglašenosti nedopustive i paradoksalne. Dok se pomenute neusaglašenosti ne otklone, važno bi bilo poručiti onima koji norme primenjuju da obrate pažnju na slučajeve partnerskog nasilja koje podvode pod druge inkriminacije (sa elementima nasilja) zbog toga što se u datom slučaju ne radi o članovima porodice u smislu čl. 112. st. 28 KZ na isti način kao što to čine ili bi trebalo da čine u slučajevima nasilja u porodici, jer su isti mehanizmi moći i kontrole (nad partnerkom) prisutni u oba slučaja, rizici (od viktimizacije težim formama nasilja, pa i ubistvom) su isti, potrebe za pojačanom zaštitom žrtve (i od sekundarne viktimizacije) su iste.

Novi oblici nasilja

U poglavlju V Konvencije, pažnju privlače zahtevi koji se odnose na potrebu za uvođenjem novih ili preispitivanjem postojećih inkriminacija od značaja za zaštitu žena od nasilja (naročito porodičnog/partnerskog nasilja). Konvencija ističe pojedine oblike nasilja koje treba kriminalizovati: prinudno zaključenje braka, prinudni prekid trudnoće ili sterilizacija, genitalna mutilacija žena, proganjanje i seksualno uznemiravanje (čl. 37-40.). Svi pomenuti oblici nasilja (osim proganjanja i seksualnog uznemiravanja u potpunosti, imajući u vidu to kako su definisani u Konvenciji) mogli bi se podvesti pod neke od postojećih inkriminacija u KZ, a naročito: prinudu (čl. 135. KZ), nedozvoljeni prekid trudnoće (čl. 120. KZ), tešku telesnu povredu (čl. 121. KZ), pa i trgovinu ljudima (čl. 388. KZ). Ipak, imajući u vidu da je Konvencija insistirala posebno na inkriminisanju fizičkog i psihološkog nasilja, bilo bi prostora za zaključivanje da bi pomenute oblike nasilja, trebalo izdvojiti, naglasiti njihovu specifičnost, predvideti ih kao posebna dela ili kvalifikovane oblike određenih dela. S druge strane, radi se o delima koja nisu česta u našem društvu, odnosno o delima koja predstavljaju naročitu društvenu opasnost u nekim drugim zemljama, te nema razloga da se u slučajevima koji bi se u Srbiji i pojavili primene postojeće inkriminacije. Naravno, okolnost da u datom slučaju postoji rodna dimenzija problema, odnosno veza sa tradicionalnim, običajnim praksama koje pogađaju naročito žene, morala bi biti cenjena kao otežavajuća prilikom odmeravanja kazne.

Nešto je drugačiji slučaj sa seksualnim uznemiravanjem koje je svojevremeno (2003. godine) bilo inkriminisano, pa ubrzo (2006. godine) dekriminisano¹⁶. Ovo delo bi se moglo podvesti pod neko od dela iz grupe krivičnih dela protiv polne slobode (naročito pod inkriminaciju iz čl. 182. KZ - nedozvoljene polne radnje), ali s obzirom na to da Konvencija predviđa alternativno krivičnopravni

---

¹⁶ Zakonom o izmenama i dopunama Krivičnog zakona ("Službeni glasnik RS", br. 39/2003) je inkriminisano seksualno uznemiravanje, a KZ ga nije predvideo.

ili drugi, pravni odogovor na ovo ponašanje, a on postoji u oblasti antidiskriminacionog i radnog prava)¹⁷ ovo pitanje ne zaslužuje posebnu pažnju. Međutim, proganjanje, na čijoj kriminalizaciji insistira Konvencija, ne može se pokriti u potpunosti postojećim inkriminacijama. Najpodesnija inkriminacija pod koju bi se mogao podvesti ovaj oblik nasilja (nad ženama) jeste ugrožavanje sigurnosti (čl. 138. KZ), pa i samo nasilje u porodici (čl. 194. KZ). Ipak, ne može se reći da ono u potpunosti odgovara određenju proganjanja koje karakteriše ponavljanje akata koji zastrašuju, ugrožavaju spokojsto druge osobe. Nesumnjivo da pretnja napadom na život ili telo ugrožava sigurnost drugoga, čime se ostvaruju elementi krivičnog dela ugrožavanja sigurnosti ili nasilja u porodici, ali u stvarnosti i druga ponašanja koja nisu "eksplicitno" preteća mogu ugrožavati spokojstvo, sigurnost drugog lica, zastrašivati ga. Ovakve situacije su upravo karakteristične u partnerskim odnosima, najčešće u odnosu partnera (i to vrlo često bivšeg) prema partnerki. O prisustvu ovog oblika nasilja svedoče i rezultati najnovijih istraživanja nasilja (u porodici/partnerskim odnosima) nad ženama i partnerskih ubistava čije su žrtve žene¹⁸.

Suština proganjanja leži u neželjenoj, opsesivnoj, uznemiravajućoj pažnji koja je usmerena na žrtvu proganjanja koja se ogleda u nastojanju da se ostvari kontakt, komunikacija sa njom i/ili da se zastraši, najčešće da bi se vratila progonitelju, odnosno da bi on zadržao kontrolu nad njom. Progonitelj uhodi žrtvu, on je presreće, moli, preti da će da se ubije ili da je ubije, poziva je telefonom, šalje sms poruke, mejlove sa ljubavnom i/ili pretećom sadržinom; nastoji da ostvari kontakt preko prijatelja ili drugih njoj bliskih osoba, preko društvenih mreža; nastoji da sazna novi broj telefona ili adresu, kako bi joj uvek bio za petama, sveprisutan u njenom životu. Pokloni ili drugi znaci naklonosti i ljubavi koje on upućuje žrtvi mogu joj biti isto tako zastrašujući kao i uništavanje ili oštećenje njene imovine ili pretnje (samo)ubistvom. Iako se proganjanje ne mora vezivati za kontekst partnerske veze i njenog prekida, istraživanja pokazuju da su najopasniji progonitelji upravo oni iz kategorije odbačenih partnera (*rejected stalkers*)¹⁹.

O postojanju proganjanja se svakako mora voditi računa kod procene rizika od letalnog nasilja, jer ukoliko progoniteljske aktivnosti ne urode plodom, ubistvo može biti sledeći izbor kontrolne taktike. Ovaj oblik nasilja (čak i kada ne predstavlja očiglednu pretnju po život ili telo, verbalizovanu ili konkludentnog karaktera), odnosno osećaj ugroženosti žrtve ponašanjima koja ulaze u njegove okvire moraju se ceniti sa aspekta ranije interpersonalne dinamike, jer proganjanje može nagovestiti i najgori scenario. Naročito ako su prisutni i drugi

---

¹⁷ Zakon o radu, "Službeni glasnik RS", br. 24/2005, 61/2005, 54/2009 (čl. 21), Zakon o sprečavanju zlostavljanja na radu, "Službeni glasnik RS", br. 36/2010 (čl. 3), Zakon o zabrani diskriminacije, "Službeni glasnik RS", br. 22/2009 (čl. 12).

¹⁸ B. Simeunović-Patić, S. Jovanović, op.cit., str. 46-47; V. Nikolić-Ristanović (ur.) *Nasilje u porodici u Vojvodini*, Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, Novi Sad, 2010.

¹⁹ P. E. Mullen, Pathé, M., R. Purcell, G. W. Stuart, "Study of Stalkers", *The American Journal of Psychiatry*, 1999, 156(8), str. 1244-1249.

značajni faktori (ranije nasilničko ponašanje, posedovanje oružja, konzumiranje alkohola, drugih psihoaktivnih supstanci...). Treba, dakle, razmisliti o inkriminisanju ovakvog ponašanja, radi efikasnije zaštite (žena) žrtava, po uzoru na uporednopravna rešenja²⁰. Do tada, ono bi moralo biti prepoznato kao ozbiljan problem, značajan faktor rizika od viktimizacije težim nasiljem, pa i ubistvom, a njegovo postojanje mora biti cenjeno kao otežavajuća okolnost, što sudeći prema istraživanoj sudskoj praksi to nije slučaj²¹.

Sankcije i druge mere

Kada su u pitanju sankcije, Konvencija insistira na adekvatnim sankcijama, koje odgovaraju težini dela i koje će učinioca odvratiti od ponavljanja dela. Država treba da predvidi i druge mere koje će osigurati bezbednost žrtve, a koje znače nadzor nad učiniocem (čl. 45. Konvencije). S tim u vezi, valja primetiti da je u Srbiji dominantna sankcija za nasilje u porodici (pa i uopšte, u strukturi krivičnih sankcija) uslovna osuda. U 2011. godini, kada je u pitanju nasilje u porodici, ona učestvuje u izrečenim sankcijama sa 70%, a u strukturi krivičnih sankcija uopšte sa 59%²². Međutim, imajući u vidu opasnost ovih dela, opasnost od ponavljanja, intenziviranja, te rizik od viktimizacije ubistvom, kao i navedene odredbe Konvencije koje nalažu nadzor nad učiniocem (pa i pošto on bude osuđen) uslovna osuda sa zaštitnim nadzorom se čini kao mnogo bolji izbor. Takođe, ne treba zaboraviti meru bezbednosti iz čl. 89a (zabrana približavanja i komunikacije sa oštećenim) koja je uneta u KZ 2009. godine, a koja je i te kako korisna u slučajevima partnerskog nasilja i predstavlja jedan vid dodatnog ograničavanja učinioca, sa naglašenom specijalno-preventivnom dimenzijom. Međutim, ova mera nije u potpunosti uređena. Nije predviđen način izvršenja mere (iako se Zakon o izvršenju krivičnih sankcija menjao pošto je ona uvedena u KZ), kao ni postupak za odlučivanje o njenom prestanku pre isteka vremena za koje je određena, iako je ta mogućnost predviđena (a što je učinjeno u slučajevima mera zabrane vršenja poziva, delatnosti ili dužnosti i zabrane upravljanja motornim vozilom, čl. 90 KZ). Najveći nedostatak jeste neuređenje pitanja sankcionisanja u slučaju da učinilac meru ne poštuje (a ne učini novo krivično delo). Nije

---

²⁰ U Francuskoj, u slučaju uznemiravanja zlonamernim telefonskim pozivima (koji se ponavljaju) sa ciljem da se narušava mir drugoga, učinilac se može kazniti zatvorom do jedne godine i novčanom kaznom od 15000 evra. U slučaju pretnje smrću, propisana je kazna zatvora do tri godine i novčana kazna od 45.000 evra. Code Pénal,

[http://www.legifrance.gouv.fr/html/codes_traduits/code_penal_textan.htm]; Velika Britanija ima poseban zakon kojim se suprotstavlja uzemiravanju – Protection from Harassment Act (1997), [<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1997/40/contents>]. O proganjanju, uporednopravnim rešenjima s njim u vezi, vidi i: V. Nikolić-Ristanović, M. Kovačević-Lepojević, "Proganjanje: pojam, karakteristike i društveni odgovori", *Temida*, br. 4, 2007., str. 3–12.

²¹ B. Simeunović-Patić, S. Jovanović, op. cit., str. 164.

²² Republički zavod za statistiku, Saopštenje: statistika pravosuđa, broj. 203, 19. 7. 2012. <http://webzrs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/00/73/95/sk12122011.pdf>

predviđena ni mogućnost opoziva uslovne osude u slučaju da je mera izrečena uz ovu sankciju (što je učinjeno u slučaju drugih mera bezbednosti). Nipošto se nepoštovanje ove mere ne može podvesti pod odredbu čl. 194 st. 5 KZ, jer su ovom normom pokriveni samo slučajevi nepoštovanja mera zaštite od nasilja u porodici koje je izrekao sud u građanskom postupku. A kada bi se ova odredba i promenila (ili nedopustivo široko tumačila!) tako da pokrije nepoštovanje ove mere bezbednosti, izostalo bi sankcionisanje učinioa kome je ova mera izrečena za neko drugo delo, što je nedopustivo.

U vezi sa sankcijama, njihovim izborom i odmeravanjem kazne, Konvencija je naglasila značaj određenih okolnosti koje, ukoliko ne čine obeležja krivičnog dela (osnovna ili dopunska/kvalifikatorna) moraju biti uzete u obzir kao otežavajuće. To su:

1) okolnost da je krivičnim delom oštećen bivši ili aktuelni supružnik/partner, član porodice ili osoba koja živi sa učiniocem (dakle, bitna je bliskost u relaciji učinilac-žrtva!) ili je delo učinila osoba koja je zloupotrebila svoj autoritet/položaj; Ova okolnost jeste element bića krivičnog dela nasilja u porodici, s postojećim nedostacima u pogledu (restriktivnog, neusklađenog sa zahtevima Konvencije) tumačenja člana porodice. Ona predstavlja obeležje i nekih drugih krivičnih dela (iz iste grupe, kao i iz grupe dela protiv polne slobode, npr. obljuba zloupotrebom položaja, čl. 181. KZ). Problem je što se, inače, ova okolnost retko ceni kao otežavajuća. Zanimljiv je nalaz da će sud pre ceniti kao otežavajuću okolnost to što je nasilje učinjeno prema roditelju, nego prema partneru. Razlika postoji i u slučajevima aktuelnih i bivših partnera (u smislu da će pre biti na neki način privilegovani učinioi nasilja u aktuelnoj vezi)²³. Takođe, porodičnost ("porodičan čovek", "oženjen", "bračno stanje" se vrlo dugo cenila kao olakšavajuća okolnost, iako je delo učinjeno na štetu člana porodice²⁴. Danas su takvi, loši primeri, na sreću, ređi.

2) okolnost da je delo (isto ili slično) ponavljano; Rezultati istraživanja koja su se bavila pravosudnom praksom u oblasti nasilja u porodici i partnerskog nasilja pokazuju da sudovi često ne cene kao otežavajuću okolnost postojanje prethodnog nasilja, odnosno njegovo trajanje. Polazi se od argumenta da je nasilje u porodici delo sa indiferentnim brojem činjenja i da različiti akti nasilja koji se smenjuju čine jedno delo. I pored takvog stava, okolnost koja se vezuje za trajanje, odnosno frekventnost akata nasilja mora biti cenjena kao otežavajuća, što za svoj argument ima onaj vezan za mogućnost da se okolnost koja se pojavljuje u biću krivičnog dela kao njegovo obeležje ceni i kao okolnost od značaja za odmeravanje kazne - ako se može kvantifikovati na neki način, a u slučaju nasilja u porodici, odnosno partnerskog nasilja to je svakako moguće. Slična sa ovom okolnošću jeste okolnost da je delu prethodilo ili je delo praćeno teškim nasiljem, koja se

---

²³ S. Jovanović, B. Simeunović-Patić, V. Macanović, *Krivičnopravni odgovor na nasilje u porodici u Vojvodini*, Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova, Novi Sad, 2012, str. 91.

²⁴ S. Jovanović, op. cit., str. 202.

najčešće ne sreće u sudskoj praksi, kada su u pitanju slučajevi nasilja u porodici, a često se u postupku može utvrditi postojanje ranijeg zlostavljanja. Čak i onog koje je usledilo po izvršenju dela²⁵, što bi se moglo ceniti u okviru kategorije okolnosti "držanje učinioca posle izvršenog dela". Okolnost da je delo praćeno teškim nasiljem mogla bi se sagledavati sa aspekta okolnosti kakva je "svirepost" koja se kod pojedinih dela sreće u opisu dela, kao kvalifikatorna okolnost, ali se retko sreće među otežavajućim okolnostima, iako iz okolnosti slučaja proizlazi da bi tu mogla naći svoje mesto. Takođe, naš zakonodavac upućuje sud da uzme u obzir težinu posledice dela (povrede ili ugrožavanja) prilikom odmeravanja kazne, što takođe retko ima svoju primenu u slučajevima nasilja u porodici, a i to je jedna od okolnosti na koju Konvencija skreće pažnju. U jednom slučaju pokušaja ubistva bivše partnerke, sud nalazi da je olakšavajuća okolnost "izostanak teških posledica po zdravlje oštećene"²⁶. Pitanje je da li to može biti opis teškog telesnog povređivanja koje je bilo rezultat ispaljenja četiri projektila u oštećenu.

3) okolnost da je delo učinjeno prema "ranjivoj" osobi (koja je u teškim prilikama, stanju bespomoćnosti, drugog teškog stanja ili nemoći koje poznaje naš zakonodavac, npr. u slučaju krivičnog dela teške krađe se pominje stanje bespomoćnosti ili drugo teško stanje, dok je nemoć prepoznata kod krivičnog dela oblube nad nemoćnim licem). To bi mogla biti trudnica, osoba sa invaliditetom, lošeg zdravstvenog stanja ili osoba koja živi u teškim prilikama (npr. po napuštanju nasilnika: nema sredstava za život, stara se sama o deci, drugim članovima porodice, postoji bolest ili neki oblik nasilja u porodici u kojoj živi, kome je izložena...) i/ili je reč o mladoj osobi, nezreloj, lakovernoj. Sa druge strane, učinilac treba da je svestan tih okolnosti, a on sam je (daleko) nadmoćniji u odnosu na žrtvu u datim okolnostima ili pak upravo te okolnosti i koristi za izvršenje dela.

4) okolnost da je delo učinjeno na štetu deteta ili u prisustvu deteta. Delo (bilo koje) učinjeno na štetu deteta predstavlja kvalifikovani oblik dela (što je slučaj i sa nasiljem u porodici, čl. 194. st. 3. KZ). U slučaju dela iz čl. 194. st. 3. KZ propisana je kazna od dve godine do deset godina zatvora, što znači da učinilac ne može biti sankcionisan uslovnom osudom, zbog postojanja ograničenja iz čl. 66. st. 2 KZ, što će se nekada u praksi, u slučajevima lakših formi nasilja, koje nije uzelo maha i koje prate različite brojne olakšavajuće okolnosti pojaviti (i pojavljuje se!) kao problem kod odmeravanja kazne, pa se pravosuđe "dovija", vršenjem prekvalifikacije u datom slučaju, kako bi se izbeglo izricanje zatvorske kazne. Okolnost da je delo učinjeno u prisustvu deteta u našoj sudskoj praksi se najčešće ne ceni kao otežavajuća (ili bar u uzorcima na kojima su rađena istraživanja nije bilo takvih primera, mada je bilo slučajeva u kojima je utvrđeno da je dete prisustvovalo nasilju), dok se "roditeljstvo" i dalje pojavljuje (nedopustivo!) kao olakšavajuća okolnost²⁷.

---

²⁵ B. Simeunović-Patić, S. Jovanović, op. cit., str. 121.

²⁶ Ibid., str. 116.

²⁷ B. Simeunović-Patić, S. Jovanović, op. cit., str. 90.

Očigledno je rutinsko postupanje suda u navođenju ove (pa i drugih) okolnosti. Kao uzor može poslužiti slovenačko zakonodavstvo, prema čijim rešenjima se dete koje je prisustvovalo nasilju, odnosno živi u porodičnom okruženju koje odlikuje nasilje, ima smatrati žrtvom²⁸. Na sličnoj su liniji i međunarodni dokumenti koji se bave žrtvama i nastoje da obezbede posebnu zaštitu deci u čijoj porodici postoji nasilje, smatrajući ih (indirektnim) žrtvama. Imajući u vidu izneto, čini se da je krajnje vreme da sudovi odustanu od tretiranja roditeljstva kao olakšavajuće okolnosti u ovim (pa i drugim slučajevima) bez prethodne provere "kvaliteta" roditeljstva. Npr. u jednom slučaju ubistva majke, (punoletni) sin je za medije izjavio da je otac bio neosnovano ljubomoran, nasilan, uvek pijan i da bi najviše voleo da (otac) nikada ne izađe iz zatvora²⁹. Umesto roditeljstva, kao olakšavajuća okolnost bi se (eventualno) moglo ceniti postojanje obaveze izdržavanja deteta, što je u jednom slučaju (ubistva supruge sa kojom je učinilac imao četvoro maloletne dece) istakao i Vrhovni sud Srbije. Sud je naime konstatovao da "to što je optuženi otac četvoro maloletne dece ne može predstavljati olakšavajuću okolnost koja bi bila razlog za ublažavanje kazne, iako obaveza izdržavanja četvoro maloletne dece predstavlja olakšavajuću okolnost"³⁰. Moglo bi se čak zaključiti da roditeljstvo više zaslužuje tretman otežavajuće okolnosti, imajući u vidu opasnost od generacijske transmisije nasilničkog modela ponašanja u porodici.

5) okolnost da je delo učinjeno od strane više lica; Ova okolnost se pojavljuje kao kvalifikatorna okolnost kod različitih dela sa elementima nasilja, ali ne i kod nasilja u porodici, što ne predstavlja poseban problem, niti ova okolnost zavređuje posebnu pažnju (jer nije ni bilo mnogo takvih slučajeva u praksi).

6) okolnost da je delo učinjeno upotrebom oružja ili pretnjom oružjem; Ova okolnost je prepoznata u delu nasilja u porodici iz st. 2. čl. 194. KZ. Imajući u vida da je posedovanje vatrenog oružja jedan od važnih faktora za procenu rizika viktimizacije partnerke ubistvom, neophodno bi bilo poštovati zahtev Konvencije.

7) okolnost da je učinilac ranije bio osuđen za isto ili slično krivično delo; Ova okolnost spada među one koje sud procenjuje u okviru ranijeg života učinioca i u praksi se redovno pojavljuje kao otežavajuća.

Konvencija zahteva i bavljenje procenom rizika od letalnog i ponovljenog (teškog) nasilja kojom moraju da se bave nadležni organi i to u okvirima koordinisanog međusektorskog pristupa problemu, što je takođe jedan od zahteva Konvencije (čl. 7 i čl. 51). U svetu se postoje posebne liste faktora rizika koje olakšavaju posao nadležnima. U SAD su se pojavile 1985. godine i

---

²⁸ Zakon o preprečavanju nasilja v družini, "Uradni list RS", br. 16/2008.

²⁹ List *Kurir* od 5. januara 2006. godine [<http://arhiva.kurir-info.rs/Arhiva/2006/januar/05/H-02-05012006.shtml>].

³⁰ Presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 744/05 od 30. juna 2005. i presuda Okružnog suda u Smederevu K. 79/04 od 30. decembra 2004.

od tada se usavršavaju³¹. Kao faktori rizika na strani učinioca pojavljuju se: nasilnički model rešavanja konflikata, uopšte, a naročito intenzivno fizičko zlostavljanje partnerke (i/ili drugih članova porodice) i verbalna agresivnost; upućivanje žrtvi pretnje ubistvom; prisustvo mentalnih poremećaja, kao što su alkoholizam, alkoholofilija, paranoidne ili shizofrene psihoze, depresivnost ili određenih crta ličnosti (psihopatska struktura, pasivno-zavisne ličnosti..); nezaposlenost/loša materijalna situacija; niži stepen obrazovanja; posedovanje, odnosno dostupnost vatrenog oružja; prisustvo suicidalnih ideja; izražena posesivnost ili ljubomora prema partnerki; snažna ambivalentnost prema partnerki ("ne mogu s njom, ne mogu bez nje"). Najvažniji faktor rizika na strani partnerke jeste: pokušaj da izmakne kontroli partnera, odnosno napuštanje partnerskog odnosa (saopštavanje odluke ili njena realizacija)³².

Da će se nadležni okrenuti odgovarajućim procenama radi efikasnije zaštite žrtve, obećava Opšti protokol o postupanju i saradnji ustanova, organa i organizacija o situacijama nasilja nad ženama u porodici i u partnerskim odnosima³³ koji predstavlja dobar osnov za unapređenje zaštite žena u ovom smislu. On, pod tačkom 3.6 govori o proceni bezbednosnih rizika, navodeći sve faktore o kojima je bilo reči, ali ne ističući da se radi o faktorima koji (najčešće u sticaju) mogu biti prediktori letalnog nasilja (što ovom prilikom valja istaći). Protokol pominje i izradu sigurnosnog plana, u dogovoru sa ženom-žrtvom, a u okviru odeljka o "informisanju o drugim učesnicima u postupku" zaštite žrtve. Važno je to što zaštita žene, pa i izrada sigurnosnog plana, mora da se obavlja u okvirima koordinisanog delovanja različitih službi i to: policije, službi socijalne zaštite, zdravstvenih, vaspitnih i obrazovnih ustanova i pravosuđa, što je takođe, kao nužnost odavno prepoznato i primenjuje se u svetu³⁴³⁵.

---

³¹ Campbell, J.C., *et al.*, "Assessing Risk Factors for Intimate Partner Homicide", *NIJ Journal*, no. 250 (November) NCJ 196546, str. 15-19 [<https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/jr000250e.pdf>].

³² B. Simeunović-Patić, S. Jovanović, *op. cit.*, str. 146.

³³ Opšti protokol je osvojen Zaključkom Vlade RS, 05 br: 56-8645/2011, na sednici održanoj 24. 11. 2012. godine.

³⁴ O tome u: T. Ignjatović, *Nasilje prema ženama u intimnom partnerskom odnosu: model koordinarnog odgovora zajednice*. Rekonstrukcija Ženski fond, Beograd, 2011.

³⁵ U Srbiji, kao primer dobre prakse u sferi koordinisanog multisektorskog pristupa problemu može poslužiti "zrenjaninski model" koji se odlikuje uspešnom podelom poslova između centra za socijalni rad, policije, javnog tužilaštva (koje koordiniše saradnju) i prekršajnog suda. Model u fokus stavlja žrtvu i njenu bezbednost (što je takođe jedan od zahteva Konvencije), bavi se procenom ozbiljnosti/hitnosti u postupanju, informacije se razmenjuju između aktera, tužilac obavlja razgovor sa žrtvom i informiše je o pravilima postupka i raspoloživim servisima, vodi se računa o izbegavanju povrede načela *ne bis in idem* (ne)vođenjem prekršajnog, a potom krivičnog postupka za isto delo, jednom nedeljno se održava konferencija slučaja na kojoj se razmatraju tekući, ali i potencijalni slučajevi nasilja u porodici. Dobra strana modela je i to što javni tužilac obezbeđuje zaštitu žrtve efikasnijim, porodičnopravnim instrumentima – podnošenjem tužbe (u hitnim slučajevima zahtevanjem odluke o privremenoj meri) za zaštitu od nasilja u porodici po Porodičnom zakonu (čl. 283-289 PZ). Detaljnije o tome u: S. Josimović, "Preporuke za postupanje policije i javnog tužioca u sprovođenju zaštite od nasilja u porodici", u: *Ka boljoj zaštiti žrtava nasilja u porodici: odgovor pravosuđa*, Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, Beograd, 2012., str. 255-292.

Na kraju treba pomenuti nedostatak koji se tiče *ex parte* mera koje treba da obezbede efikasnu, blagovremenu zaštitu žrtve. Kao primer dobre prakse u ovakvim slučajevima navodi se "austrijski model"³⁶ u kojem se po obavljenoj proceni rizika, učinilac odmah iseljava iz stana/udaljuje od žrtve (bez obzira na vlasništvo ili pravo zakupa na stanu) po nalogu/u pratnji policije. Mera ima važnost u trajanju od deset do dvadeset dana, a podložna je i proverbi osnovanosti u konkretnom slučaju. Žrtva se upućuje na interventni centar (nevladinu organizaciju) koji joj pruža neophodnu pomoć, daje potrebne informacije i savete. Za vreme trajanja mere (o čijoj se primeni stara policija), a uz pomoć interventnog centra, žrtva podnosi odgovarajuću tužbu sudu kojom se određuje odgovarajuća mera zaštite (što ne isključuje krivično gonjenje). Sličan model ima i Slovenija³⁷, pa nema razloga da ni Srbija ne razmotri ovakvo rešenje koje se pokazuje kao efikasno u praksi. U Srbiji je brza zaštita moguća jedino primenom mera koje znače lišavanje slobode učinioca (zadržavanje, pritvor), ali njih ne prate druge vrste koordinisane zaštite, a i kratkog su trajanja ili se izuzetno određuju (pritvor). U okvirima porodičnopravne zaštite, efikasniju zaštitu mogu da pruže privremene mere koje prethode odlučivanju o tužbenom zahtevu koji se odnosi na neku od mera zaštite od nasilja u porodici (ili više njih). Problem je što žrtve nemaju mogućnosti (najčešće) da ih same zahtevaju, centar za socijalni rad je po tom pitanju inerten, a i javni tužioci se nedovoljno angažuju, iako imaju aktivnu legitimaciju³⁸.

ZAVRŠNI OSVRT

Nova konvencija Saveta Evrope daje sveobuhvatan pogled na problematiku nasilja nad ženama, naročito u porodici/partnerskim odnosima formulišući jasne zahteve u oblasti prevencije, zaštite žrtava, gonjenja učinilaca i kompleksnog, multisektorskog pristupa rešenju problema. U Srbiji je situacija na ovom polju daleko bolja nego što je bila kada se počela razvijati ova tema, krajem devedesetih, ali svakako da ima prostora za usavršavanje postojećih rešenja i mera, normativnih i onih u praksi. Nesumnjivo je da je nasilje u porodici/partnersko nasilje rasprostranjeno, ali i da je postalo vidljivije, da se češće prijavljuje, da je reakcija državnih organa sve bolja, ali ne još uvek dovoljno dobra da obezbedi dobre preventivne učinke i adekvatnu zaštitu žrtve. Osnovni nedostaci postojećih mehanizama zaštite odnose se na neusklađenost porodičnopravnog i krivičnopravnog mehanizma zaštite, a sam krivičnopravni mehanizam od nastanka trpi kritike, ali i danas pokazuje

---

³⁶ R. Logar, *Austrijski model intervencije u slučajevima nasilja u porodici*, Autonomni ženski centar, Beograd, 2007.

³⁷ Zakon o policiji, "Uradni list RS", br. 55/2008, 66/2008 –popr., 39/2009, 55/2009.

³⁸ I ovde kao uzor može poslužiti "zrenjaninski model" (o kome je bilo reči u prethodnoj fusnoti) u čijim okvirima je javno tužilaštvo koordinišuće telo, a tužilac taj koji, po obavljenom razgovoru sa žrtvom, inicira postupak za zaštitu od nasilja u porodici i zahteva odgovarajuće (porodičnopravne) mere zaštite.

nesavršenosti koje bi se mogle otkloniti konsultovanjem odredbi Konvencije i primera dobre prakse. Nedostaci se odnose na nesavršenost same inkriminacije, kao i drugih postojećih inkriminacija koje bi se mogle primeniti u slučajevima partnerskog nasilja, ali je problem i njihova primena u praksi, naročito gledano iz ugla žrtve kojoj je potrebna zaštita. Konvencija upravo insistira na tome da žrtva i njena zaštita budu u fokusu svih politika i mera koje se preduzimaju radi sprečavanja i suzbijanja nasilja nad ženama. Takođe je potrebno prepoznati opasnosti pojave kakva je proganjanje, te istu inkriminisati ili je tretirati kao otežavajuću okolnost prilikom odmeravanja kazne. Isto važi i za niz okolnosti koje se moraju tretirati kao otežavajuće, a o kojima sudovi u Srbiji ne vode dovoljno računa, što takođe ima negativne efekte sa aspekta zaštite žrtve i prevencije. Porodičnost, bračno stanje učinioca, roditeljstvo ne treba da figurišu kao olakšavajuće okolnosti u ovim slučajevima, a postojanje ranijeg zlostavljanja, proganjanja, posledica koje je delo ostavilo na žrtvu i njenu porodicu, naročito decu moraju naći svoje mesto među otežavajućim okolnostima. Sankcionisanje učinioca koje podrazumeva njegov ostanak na slobodi mora uključiti neki oblik nadzora, praćenja njegovog ponašanja, za šta se preporučuje uslovna osuda sa zaštitnim nadzorom. Postojeća mera bezbednosti koja se sastoji u zabrani približavanja i komunikacije sa oštećenim mora biti usavršena u oblasti izvršenja, sankcionisanja kršenja mere i regulisanja postupka vezanog za prestanak njenog trajanja pre isteka vremena za koje je određena. Procena rizika po bezbednost žrtve (rizika od ponovljenog, težeg nasilja i letalnog nasilja) mora biti sastavni deo procedure onih koji se pozivaju u pomoć ili deluju *ex officio*, te se u skladu sa procenama moraju preduzimati odgovarajuće, pa i hitne mere. I na kraju, ali najvažnija, jeste saradnja, tačnije koordinisano delovanje svih koji su uključeni u aktivnosti na sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama, sa ciljem da se obezbedi efikasna, pravovremena zaštita i spreče reviktimizacija i sekundarna viktimizacija žrtve.

LITERATURA

1. Campbell, J.C., *et al.* (2003) "Assessing Risk Factors for Intimate Partner Homicide", *NIJ Journal*, no. 250, NCJ 196546, str. 15-19 [https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/jr000250e.pdf].
2. Campbell, J. C. (1992) "If I can't have you, no one can", Power and control in homicide of female partners, u: J. Radford, D. E. H. Russell (Eds.) *Femicide: The politics of woman killing*, Twayne, New York, str. 99 –113;
3. Gartner, R., Dawson, M., Crawford, M. (1999) "Woman killing: Intimate femicide in Ontario, 1974-1994", *Resources for Feminist Research*, 26/1999, str. 151–173;
4. Ignjatović, T. (2011) *Nasilje prema ženama u intimnom partnerskom odnosu: model koordinarnog odgovora zajednice*. Beograd: Rekonstrukcija Ženski fond.
5. Josimović, S. (2012) "Preporuke za postupanje policije i javnog tužioca u sprovođenju zaštite od nasilja u porodici", u: *Ka boljoj zaštiti žrtava nasilja u*

porodici: odgovor pravosuđa, str. 255-292, Beograd: Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije.

6. Jovanović, S. (2010) *Pravna zaštita od nasilja u porodici*, Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
7. Jovanović, S., Simeunović-Patić, B., Macanović, V. (2012) *Krivičnopravni odgovor na nasilje u porodici u Vojvodini*, Novi Sad: Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova .
8. Nikolić-Ristanović, V. (ur.) (2010) *Nasilje u porodici u Vojvodini*, Novi Sad: Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova.
9. Nikolić-Ristanović, V., Kovačević-Lepojević, M. (2007) "Proganjanje: pojam, karakteristike i društveni odgovori", *Temida*, br. 4, str. 3–12.
10. Logar, R. (2007) *Austrijski model intervencije u slučajevima nasilja u porodici*, Beograd: Autonomni ženski centar.
11. Mullen, P. E., Pathé, M., Purcell, R., Stuart, G. W. (1999) "Study of Stalkers", *The American Journal of Psychiatry*, 156(8), str. 1244–1249.
12. Simeunović-Patić, B., Jovanović, S. (2013) *Žene žrtve ubistva u partnerskom odnosu*, Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.

REQUIEREMENTS OF THE CONVENTION ON PREVENTING AND COMBATING VIOLENCE AGAINST WOMAN AND DOMESTIC VIOLENCE

Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence is the first international legally-binding instrument which "creates a comprehensive legal framework and approach to combat violence against women" and is focused on preventing domestic violence, protecting victims and prosecuting offenders as well as on integrated policies in the field. Republic of Serbia has signed the Convention, but while awaiting ratification it seems useful to reconsider actual situation in the perspective of standards set out in the Convention. The paper has in its focus the comparison of the existing provisions regulating protection of women against violence, particularly domestic violence in Serbia and those set out in the Convention. Having in mind that criminal law protection mechanism has been very often criticized and amended, this paper deals with its inconsistencies and obstacles in efficient victim protection, offering plausible solutions.

KEY WORDS: Council of Europe Convention / violence against women / domestic violence / victim protection